

Universiteit Utrecht

Samenwonen of trouwen; wat is de scheidingskans?

*Een studie naar mogelijke verklaringen voor verschillen
in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwden*

Brigitte Huisman (3972399)

In samenwerking met Bente van Logtestijn (4079175)

Bachelor project Sociologie 2015 – 2016

Onder begeleiding van Franciëlla van der Heijden

Tweede corrector: Antonie Knigge

Universiteit Utrecht

17 juni 2016

Inhoudsopgave

	<i>Paginnummer</i>
Abstract	2
Inleiding	3
Theorie	6
Methode	11
Resultaten	18
Conclusie & Discussie	21
Literatuurlijst	27

Abstract

De afgelopen jaren is er een daling te zien in het aantal huwelijkssluitingen en een stijging in het aantal echtscheidingen. In deze bachelor scriptie wordt er met behulp van de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) onderzoek gedaan naar de scheidingskans tussen samenwoners en getrouwen. Eerder onderzoek heeft zich nog niet gericht op het verschil in oorzaken van scheiding tussen samenwoners en getrouwen, wat het interessant maakt om dit te onderzoeken. In deze studie wordt er gebruik gemaakt van de mediators verbondenheid en traditionaliteit. De verwachting is dat samenwoners een grotere scheidingskans hebben dan getrouwen. Wanneer er gekeken wordt naar verbondenheid binnen de relatie wordt verondersteld dat getrouwen meer verbondenheid ervaren waardoor hun scheidingskans kleiner is. Ten slotte wordt verwacht dat samenwoners in mindere mate traditionele opvattingen aanhangen, waardoor zij een minder traditionele relatievorm hebben. Hierdoor kan verwacht worden dat zij een grotere scheidingskans hebben. Er wordt een logistische regressie uitgevoerd (N=3516) om dit verband te onderzoeken. Resultaten laten zien dat de scheidingskans voor samenwoners groter is dan voor getrouwen. Dit verband wordt gedeeltelijk verklaard door emotionele verbondenheid en traditionaliteit.

Inleiding

De afgelopen jaren heeft er een verandering plaatsgevonden van relatievormen in Nederland. Zo zijn het aantal huwelijkssluitingen afgenomen en het aantal ongehuwde samenwoners toegenomen. Op het hoogtepunt, in 1970, werden er maar liefst 124 000 huwelijken in een jaar gesloten. Sindsdien is het aantal huwelijkssluitingen in Nederland afgenomen; van 96 000 in 1990 naar slechts 65 000 huwelijkssluitingen in 2014 (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2015a). Daarnaast is het aantal ongehuwd samenwonende stellen de afgelopen tien jaar verdubbeld (CBS, 2015a). Naast deze verschuiving van trouwen naar samenwonen is er ook een toename in het aantal echtscheidingen te zien. In 1970 waren er 65 000 huwelijksontbindingen, wat in 2014 gestegen is naar ruim 91 000 (CBS, 2015a). Een reden voor deze veranderingen van relatievormen is een verschuiving van normen en waarden binnen de samenleving. Het leven staat niet meer in het teken van de kerk en de opgelegde normen en waarden van dit instituut, in plaats daarvan is het individu en de rationaliteit meer centraal komen te staan. Het verschijnsel dat godsdienst in mindere mate een centrale plaats in de samenleving heeft en dat economie en politiek deze plaats innemen kan worden gezien als secularisering (Hak, 1995). Deze afname van de invloed van godsdienst is ook te zien in het aantal kerkgangers in Nederland. Zo is er tussen 1970 en 2014 een halvering van het aantal mensen dat kerkelijk gezind is (CBS, 2015b). Secularisering zorgde in eerste instantie voor het verschijnsel ‘gemengde huwelijken’, een huwelijk tussen een kerkelijk gezindte en een niet-kerkelijk gezindte of een huwelijk tussen mensen van twee verschillende geloven (Hak, 1995). Hierdoor stond godsdienst steeds minder centraal in een relatie en werden de normen en waarden van de kerk minder aangehangen. Op den duur heeft de secularisering geleid tot een toename in het aantal ongehuwde relaties en echtscheidingen. Deze veranderingen hebben ervoor gezorgd dat de samenleving anders is gaan kijken naar het huwelijk, waardoor het taboe op scheiden is afgenomen en de *threshold* om te scheiden is gedaald. Dit zorgt ervoor dat de keuze om uit elkaar te gaan gemakkelijker is geworden wanneer mensen zich in een slecht functionerende relatie bevinden (De Graaf & Kalmijn, 2006). Dit kan leiden tot toename in het levensgeluk van mensen, omdat zij kunnen ontvluchten uit een ongelukkige relatie (De Graaf & Kalmijn, 2006).

Uit de afname van aantal huwelijkssluitingen en de toename van het aantal echtscheidingen en ongehuwde samenwoners kan gesteld worden dat partners hun relatie en gezin tegenwoordig een andere vorm geven. Het verschil in relatievormen zorgt voor een tweedeling in de samenleving, namelijk ongehuwde en gehuwde samenwoners. Voor beide groepen kan een scheiding zorgen voor een afname in het levensgeluk. Voor zowel de partners als de eventuele kinderen in een relatie zijn er verschillende negatieve gevolgen te noemen van een scheiding. Voor de partners breekt er een tijd van onzekerheid aan, waarbij er veelal voor de man sprake is van vermindering van contact met de kinderen. Daarnaast gaat de vrouw er vaak financieel op achteruit. Voor beide partners geldt veelal dat de banden met de schoonfamilie verbroken worden, waardoor er ook een verandering plaatsvindt in de directe sociale kring

van een individu (De Graaf & Kalmijn, 2006). Voor kinderen geldt dat zij een grotere kans hebben om risicogedrag te vertonen en andere psychische gevolgen, zoals depressiviteit (De Graaf & Kalmijn, 2006). Er zijn echter ook verschillen in de gevolgen van een scheiding tussen samenwoners en getrouwen. Door huwelijkssluiting zijn er zaken zoals familierecht of echtscheidingsrecht geregeld. Dit is echter niet het geval wanneer stellen er voor kiezen om enkel samen te wonen, zonder dit juridisch vast te leggen (Latten, 2004). Dit zorgt ervoor dat de negatieve gevolgen van een relatiebreuk voor samenwoners nog groter kunnen zijn dan voor gehuwden, omdat praktische zaken niet contractueel vastgelegd zijn binnen de relatie. Wanneer er een relatiebreuk plaatsvindt, kan dit namelijk extra gevolgen op zowel financieel als emotioneel gebied veroorzaken. Het onderscheid tussen samenwoners en gehuwden zorgt er voor dat er ongelijkheid ontstaat binnen de samenleving. Naast ongelijkheid is toename in scheidingen ook een vorm van afname van sociale cohesie in de samenleving (Janssen, Poortman, De Graaf & Kalmijn, 1998). Door de toename van huwelijksontbindingen veranderen de oorspronkelijke gezinssamenstellingen, waardoor het gezin als basis wegvalt. Dit kan, zoals eerder besproken, de nodige negatieve gevolgen voor partners en eventuele kinderen met zich mee brengen. Bovendien hebben kinderen met gescheiden ouders een grotere kans om hun huwelijk te zien stranden dan kinderen zonder gescheiden ouders (Wolfinger, 2003). Dit zorgt voor een instandhouding van de negatieve ontwikkelingen binnen de samenleving, omdat scheiding intergenerationeel doorgegeven kan worden.

Voorgaand onderzoek op het gebied van scheiding heeft met name betrekking gehad op de gevolgen van scheiding in plaats van de oorzaken hiervan. Er is bijvoorbeeld gekeken naar gevolgen voor partners, met name op het gebied van stress en gezondheid (Amato, 2000). Ook de gevolgen voor kinderen met gescheiden ouders is breed uitgemeten (Amato, 2014; Amato & DeBoer, 2001; McLeod, 1991). Daarnaast is er onderzoek gedaan naar de verschillende gevolgen van scheiding tussen samenwoners en gehuwden (Kamp Dush, 2013), maar ook bij dit onderzoek wordt er geen aandacht geschonken aan mogelijke oorzaken van scheiding.

Er zijn enkele onderzoeken die kijken naar de oorzaken van scheiding, maar deze onderzoeken gaan met name in op macro verschijnselen in de samenleving zoals economische onafhankelijkheid van vrouwen (Cherlin, 2004). In onderzoek van Janssen, Poortman, de Graaf en Kalmijn (1998) wordt er wel gekeken naar een oorzaak van scheiding, namelijk de rol van traditionaliteit op het huwelijk. Er wordt hierbij gekeken naar de politieke voorkeur, de mate van kerkbezoek en de mening van respondenten omtrent de mate van keuzevrijheid bij het krijgen van kinderen. Binnen de bestaande wetenschap is er echter nog geen onderzoek gedaan naar de verschuiving van het huwelijk naar ongehuwd samenwonen en de invloed hiervan op de oorzaken van scheidingen. Dit is relevant omdat de groep samenwoners in de samenleving steeds verder toeneemt (Brown & Booth, 1996). Onderzoeken richten zich vaker op de kwaliteit en stabiliteit van het huwelijk wanneer de partners eerst hebben samengewoond alvorens te gaan trouwen (Brown & Booth, 1996). Doordat er in deze studie in eerste instantie wordt gekeken naar verklaringen

voor scheidingskans en er daarnaast onderscheid wordt gemaakt tussen samenwoners en gehuwden, zal deze studie een toevoeging kunnen zijn in de bestaande wetenschap.

Deze studie zou een eerste stap kunnen zijn om beleidsmakers te informeren over mogelijke oorzaken van een breuk en de verschillen hiervan tussen getrouwden en samenwoners. Wanneer er ondersteuning wordt gevonden voor verklaringen met betrekking tot relatiestatus en scheidingskans, kan er gekeken worden naar mogelijke verklaringen voor het verschil in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwden. Aan de hand van deze verklaringen zou er beleid gevormd kunnen worden wat het verschil van scheidingskans tussen samenwoners en getrouwden kleiner maakt. Dit kan er voor zorgen dat de toename van ongelijkheid en afname van sociale cohesie af zullen nemen wanneer er rekening mee wordt gehouden in beleidsvorming. Toename van ongelijkheid en afname van sociale cohesie zorgen ervoor dat het interessant is om deze twee verschillende groepen te onderzoeken. Bovendien maken de negatieve gevolgen van een breuk het waardevol om de oorzaken hiervan te onderzoeken.

De onderzoeksvraag die in deze studie centraal staat luidt:

Kunnen de verschillen in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwden verklaard worden aan de hand van emotionele verbondenheid en traditionaliteit?

In deze bachelor scriptie zal scheidingskans gezien worden als de kans voor een stel om uit elkaar te gaan, ongeacht of ze getrouwd zijn of enkel samenwonen. Scheidingskans zal dus niet alleen betrekking hebben op getrouwden, maar ook op samenwoners die uit elkaar gaan.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden wordt er gebruik gemaakt van verschillende theorieën. Voor het effect van relatiestatus op scheidingskans wordt de ruiltheorie van Homans (1958) gebruikt. Deze theorie stelt dat mensen zich gedragen en besluiten maken aan de hand van de afweging van kosten en baten. Om een antwoord te formuleren op de vraag hoe de mediator emotionele verbondenheid invloed heeft, wordt er gebruik gemaakt de economische theorie van investeringen in relatiekapitaal (Kamp Dush, 2013). Deze theorie gaat uit van de aanname dat mensen die meer verbonden zijn met hun relatie meer investeringen zullen doen binnen deze relatie, wat ervoor zorgt dat een relatie minder snel in een breuk eindigt. Om de mediator traditionaliteit te verklaren wordt er gebruikt gemaakt van de specialisatie hypothese (Kalmijn, De Graaf & Poortman, 2001). Deze hypothese gaat er vanuit dat wanneer er sprake is van meer specialisatie binnen een relatie, dus een zorgende vrouw en man als kostwinner, beide partners meer te verliezen hebben wanneer deze relatie verbroken wordt. Deze theorieën zullen verder worden toegelicht in de theorie sectie.

Theorie

Relatiestatus

Het verband tussen relatiestatus en scheidingskans is te verklaren door middel van de ruiltheorie van Homans (1958). In deze theorie stelt Homans dat sociaal gedrag een uitwisseling is van goederen. Wanneer iemand veel ontvangt, voelt diegene zich genoodzaakt veel terug te geven. Dit resulteert in een balans. In deze balans kan 'geven' worden gezien als kosten en 'ontvangen' als baten. Een hoge balans in een relatie leidt tot minder reden voor een stel om uit elkaar te gaan, omdat zij in dat geval meer te verliezen hebben. Wanneer deze theorie wordt toegepast op de twee verschillende vormen van relatiestatus in deze studie, kan er worden gezegd dat zowel gehuwden als ongehuwden hoge baten kennen in hun relatie. De baten van gehuwden en samenwoners zijn hoog, omdat iemand in het algemeen gelukkiger is wanneer hij of zij zich in een relatie bevindt (Soons, 2007). De ontvangen liefde en support uit deze relatie kan worden gezien als een baat die alleenstaanden in mindere mate ontvangen. Echter, onderzoek heeft aangetoond dat ongehuwde samenwoners vaker ongelukkig zijn in hun relatie en meer ontevredenheid ervaren dan gehuwden (Stanley, Whitton & Markman, 2004). Gehuwden hebben minder vaak meningsverschillen en ruzie en ervaren in meerdere mate eerlijkheid en geluk (Brown & Booth, 1996; Stanley, et al., 2004). Dit zorgt ervoor dat de baten die zowel samenwoners als gehuwden ontvangen, hoger zijn voor gehuwden omdat zij een betere relatiekwaliteit ervaren.

De balans van de relatie voor getrouwden zal hoger liggen dan de balans voor samenwoners, met name omdat de baten hoger zijn voor getrouwden. Wanneer er gekeken wordt naar scheidingskans, valt te verklaren dat de scheidingskans van getrouwden lager is dan die van samenwoners. Samenwoners hebben door de lagere balans minder redenen om bij elkaar te blijven. Bovendien hebben gehuwden ervoor gekozen om een verbintenis voor het leven aan te gaan, wat als moeilijk kan worden ervaren om te doorbreken (Latten, 2004). Dit zorgt ervoor dat de scheidingskans voor gehuwden kleiner zal zijn dan voor samenwoners, omdat getrouwden meer te verliezen hebben indien zij besluiten om uit elkaar te gaan. De eerste hypothese kan hieruit worden afgeleid:

Hypothese 1: Samenwoners hebben een hogere scheidingskans dan getrouwden.

Verbondenheid

Om een verklaring te vinden voor verschillen in oorzaken van scheiding tussen samenwoners en gehuwden wordt er gebruik gemaakt van de economische theorie van investeringen in relatiekapitaal. Deze theorie beargumenteert dat individuen die minder verbonden zijn met hun relatie en verwachten dat hun relatie niet voor altijd zal standhouden, minder relatie specifieke investeringen zullen doen (Kamp Dush, 2013). Er kan bij relatie specifieke investeringen onderscheid gemaakt worden tussen emotionele investeringen en financiële investeringen. Onder emotionele investeringen valt onder andere het krijgen van kinderen en het delen van belangrijke gebeurtenissen in het leven. Deze aspecten kunnen worden

gezien als een emotionele investering, omdat een koppel deze keuzes samen maakt en, in het geval van kinderen, er vaak bewust voor kiest. Bovendien kunnen emotionele investeringen invloed hebben op de kwaliteit van een relatie. De aanwezigheid van kinderen kan bijvoorbeeld een positieve invloed op hebben op het succes en de stabiliteit van relatie (Wu, 1995).

Onder financiële investeringen valt bijvoorbeeld het hebben van een gezamenlijk huis of het delen van inkomsten door middel van een gezamenlijke bankrekening. Deze investeringen zorgen ervoor dat het vermogen van een koppel gedeeld wordt waardoor een stel meer aan elkaar verbonden is, omdat deze investeringen niet zomaar teruggedraaid kunnen worden. Emotionele en financiële investeringen kunnen gezien worden als *joint investments*. *Joint investments* zorgen voor een hogere mate van verbondenheid van partners, omdat deze afhankelijk zijn van de relatie (Brines & Joyner, 1999). Meer gezamenlijke investeringen in een relatie zorgen er voor dat mensen meer te verliezen hebben wanneer zij uit elkaar gaan, omdat deze gezamenlijke investeringen de verbondenheid binnen een relatie vergroot (Kamp Dush, 2013).

Uit voorgaand onderzoek blijkt dat de mindere mate van verbondenheid en tevredenheid binnen een relatie met name voorkomt onder niet-gehuwden. Dit wekt de suggestie dat samenwoners minder relatie specifieke investeringen doen en daardoor minder te verliezen hebben wanneer zij besluiten om uit elkaar te gaan in vergelijking tot gehuwden (Kamp Dush, 2013). Onderzoek van Giesen en Kalmijn (1997) bevestigt dit beeld. Zij hebben in hun onderzoek gevonden dat meer dan de helft van de samenwoners onder andere bankrekeningen gescheiden houden en spullen niet als gezamenlijk bezit zien. Uit onderzoek van Manning en Brown (2006) komt naar voren dat veelal getrouwden stellen kinderen hebben. Doordat het hebben van kinderen wordt gezien als een emotionele investering en emotionele investeringen zorgen voor meer verbondenheid binnen de relatie, zal hierdoor de scheidingskans voor getrouwden kleiner zijn dan voor samenwoners.

Het aantal *joint investments* is bij samenwoners lager dan bij getrouwden, wat ervoor zorgt dat samenwoners zich minder verbonden voelen aan elkaar en bij een eventuele scheiding minder te verliezen hebben. Wanneer er wordt gekeken naar het verband tussen relatiestatus en scheidingskans, kan er gesteld worden dat getrouwden meer verbondenheid ervaren en daardoor meer baten halen uit hun relatie. Om deze reden wordt verwacht dat het effect van relatiestatus op scheidingskans kleiner wordt wanneer er rekening wordt gehouden met verbondenheid, omdat verbondenheid invloed heeft op de baten in een relatie. Hieruit kan de volgende hypothese worden opgesteld:

Hypothese 2: Als er rekening wordt gehouden met verschillen in verbondenheid, zal het effect van relatiestatus op scheidingskans kleiner worden.

Traditionele opvattingen

Naast verbondenheid met de relatie wordt er in dit onderzoek ook gekeken naar de invloed van traditionele opvattingen op scheiding. Hiervoor wordt er gebruikt gemaakt van de specialisatiehypothese (Kalmijn, de Graaf & Poortman, 2001). De specialisatiehypothese houdt in dat er sprake is van specialisatie op het gebied van betaald en huishoudelijk werk binnen het gezin. De persoon die het meest ‘productief’ is in betaald werk, zal deze taak uitvoeren. De persoon binnen de relatie die het meest ‘productief’ is op het gebied van zorg voor het huishouden en voor de kinderen, zal deze taak op zich nemen. Ondanks dat deze hypothese in theorie seksneutraal is, komt het in de praktijk vaak voor dat de man zich op het betaalde werk richt en de vrouw op het huishouden en het opvoeden van de kinderen (Kalmijn, et al., 2001). Er wordt aangenomen dat mensen die meer traditionele normen en waarden aanhangen op het gebied van familie, ook in grotere mate een traditionele huishoudvorm zullen aanhouden binnen de relatie. Dit valt te verklaren vanuit de sociale psychologie die stelt dat mensen gaan handelen naar hun opvattingen (Mulder & Gunnoe, 1999). Door de specialisatie binnen de relatie worden de man en de vrouw afhankelijk van elkaar, wat ervoor zorgt dat de kosten van een scheiding hoger zijn. Dit zorgt ervoor dat er in deze traditionele huishoudvorm zowel de man als de vrouw baat heeft bij het voortbestaan van het huwelijk (Kalmijn, et al, 2001).

Wanneer er gekeken wordt naar cijfers omtrent de arbeidsparticipatie van de vrouw, wordt duidelijk dat er de afgelopen tien jaar 462.000 werkende vrouwen bij zijn gekomen, wat resulteert in ruim 3,8 miljoen werkende vrouwen (CBS, 2015c). De toename van arbeidsparticipatie van vrouwen heeft ervoor gezorgd dat er minder sprake is van specialisatie in een gezin. Het is niet meer vanzelfsprekend dat de vrouw enkel zorgt voor het gezin en het huishouden en dat de man zorgt voor de inkomsten, zoals vroeger vaak wel het geval was (Kalmijn, De Graaf, Broese van Groenou & Dykstra, 2001). Door het feit dat vrouwen meer zijn gaan werken hebben zij minder tijd om de huishoudelijke en zorgende taken op zich te nemen, waardoor zij verwachten dat hun partner ook meer zal bijdragen aan het huishouden (Kalmijn, et al., 2001). Dit zorgt ervoor dat de (huishoudelijke) taken onder de partners worden verdeeld, waardoor er een minder duidelijke taakverdeling ontstaat binnen het gezin. De verschuiving van zorgende naar werkende vrouw zorgt ervoor dat de vrouw financieel minder afhankelijk wordt van haar man. De economische zekerheid en afhankelijkheid die vroeger een erg grote rol speelde in een huwelijk, is tegenwoordig minder belangrijk (Brines & Joyner, 1999). Daarnaast zal door de toename van bijdrage van mannen aan het huishouden de man op het gebied van zorgen minder afhankelijk worden van de vrouw. Dit kan vervolgens leiden tot minder reden voor een koppel om bij elkaar te blijven indien zij zich in een slecht functionerende relatie bevinden.

Naast een toename van vrouwen op de arbeidsmarkt, is er ook sprake van een trend van individualisering. Onder individualisering wordt de zelfontplooiing en autonomie van het individu verstaan (Felling, 2004). Dit betekent dat het individu meer gericht is op zichzelf en zijn of haar eigen ontwikkeling. Dit geeft

mensen de mogelijkheid om hun eigen keuzes te maken en deze niet meer af te laten hangen van bijvoorbeeld het geloof of de invloed van de familie (Felling, Peters & Scheepers, 2000). Door deze meer liberale denkvormen van mensen zal er vrijer gedacht worden over familienormen en de specialisatie binnen een huishouden, wat er voor zorgt dat deze gespecialiseerde vorm minder aangehangen zal worden.

Voorgaand onderzoek laat zien dat koppels met een minder traditionele rolverdeling, en dus minder specialisatie, een minder stabiele relatie hebben (Janssen, et al., 1998). Uit onderzoek van Axinn en Thornton (1992) komt naar voren dat samenwoners over het algemeen meer liberale normen en waarden aanhangen dan getrouwden. Aan de hand van de specialisatiehypothese kan gesteld worden dat mensen die meer traditionele normen en waarden aanhangen, zich ook binnen een relatie meer aan deze huishoudvorm aanpassen. Zij zullen meer specialisatie binnen een gezin toepassen, waarbij de waarschijnlijke verdeling is dat de man werkt en de vrouw de zorgende taken op zich neemt. Dit leidt tot meer wederzijdse afhankelijkheid. Een toename van afhankelijkheid zorgt er ten slotte voor dat de kosten om te gaan scheiden voor een koppel erg hoog zijn. Aangezien mensen handelen naar hun opvattingen, zullen mensen met een traditionelere kijk op familienormen een minder grote scheidingskans hebben, omdat zij specialisatie toepassen in hun relatie. Hieruit kan de volgende hypothese worden opgesteld:

Hypothese 3: Als er rekening wordt gehouden met verschillen in traditionele opvattingen, zal het effect van relatiestatus op scheidingskans kleiner worden.

Controlevariabelen

In dit onderzoek zal er gecontroleerd worden voor de variabelen duur van de relatie, leeftijd, sekse en opleidingsniveau.

Duur van een relatie

Als er wordt gekeken naar de duur van een relatie en het effect op scheidingskans, kan er gesteld worden dat de kans om uit elkaar te gaan kleiner is naarmate een relatie langer duurt. Het aantal investeringen dat gedaan wordt in een relatie zal naarmate de jaren vorderen toenemen. Wanneer het aantal investeringen in de relatie groter is, zoals (meer) kinderen en meer financiële en emotionele verbondenheid tussen partners, zal de stap om uit elkaar te gaan groter zijn (Becker, Landes & Micheal, 1977). De kosten van een relatiebreuk zullen toenemen, zowel op materieel als op emotioneel gebied.

Leeftijd

In dit onderzoek wordt gecontroleerd voor leeftijd van de respondent, omdat deze variabele samenhangt met de duur van een relatie. Naarmate iemand ouder wordt, is de kans groter dat hij of zij een langere relatie heeft.

Sekse

Er wordt verwacht dat sekse van de respondent invloed heeft op scheidingskans. Uit onderzoek komt naar voren dat mannen en vrouwen hele verschillende redenen hebben om te scheiden (Mulder & Gunnoe, 1999). Vrouwen scheiden eerder om redenen die betrekking hebben op de kwaliteit van de relatie, zoals uit elkaar gegroeid zijn van het koppel. Mannen scheiden eerder om redenen die betrekking hebben op zichzelf, zoals alcoholgebruik (Mulder & Gunnoe, 1999). Er kan gesteld worden dat sekse invloed heeft op de reden van de scheiding. Om deze reden wordt deze controlevariabele meegenomen in deze studie.

Opleidingsniveau

Uit verschillende onderzoeken (Wolfinger, 2003; Dronkers, 2002) blijkt dat mensen die een lager opleidingsniveau hebben, een kleinere scheidingskans hebben dan hoger opgeleiden. Door deze invloed van opleidingsniveau op scheidingskans, wordt deze variabele meegenomen als controlevariabele in deze studie.

Methode

Data

De data die in dit onderzoek gebruikt zal worden, is afkomstig van de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS; Merz, Dykstra, Hogerbrugge, Komter, Liefbroer, & Mulder, 2012). De NKPS is onderdeel van de Generations and Gender Programme (GGP). Dit programma houdt zich bezig met het verschaffen van informatie aan beleidsmakers door middel van het vergelijken van nationale vragenlijsten en databases. De NKPS legt de focus op familierelaties en in het bijzonder de solidariteit binnen deze relaties. De data wordt verzameld door middel van een grootschalige vragenlijst, aangevuld met meer verdiepende vragen over bepaalde thema's zoals familie, werk en opvattingen. Hierbij wordt er gebruik gemaakt van zowel gestructureerde als open vragen. Daarnaast is er ook een vragenlijst afgenomen bij de familie van de respondent, wat zorgt voor een multi-actoren databestand. De dataset bestaat uit twee samples; een random getrokken sample onder de bevolking en een migranten sample. De data is verzameld via het internet, telefonische interviews en door middel van persoonlijke interviews. Uiteindelijk heeft 42,2% van de benaderde mensen meegedaan aan het onderzoek.

Voor dit onderzoek zal zowel Wave 1 als Wave 2 van de NKPS gebruikt worden. De data van wave 1 is verkregen tussen 2002 en 2004. De hoofdsample van wave 1 bevat informatie van 8161 respondenten. In deze data zijn de mannen met 7% ondervertegenwoordigd. Wat betreft leeftijd is er een oververtegenwoordiging van respondenten met middelbare leeftijd (35 tot 49 jaar). Vrouwen met thuiswonende kinderen zijn oververtegenwoordigd, net als alleenstaande mannen. Thuiswonende jongeren en alleenstaande vrouwen zijn ondervertegenwoordigd. De migranten sample is een random getrokken sample onder de leden van de vier grootste groepen minderheden in Nederland; Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen en bevat informatie van 3101 respondenten. Deze sample zal echter niet gebruikt worden in deze studie.

De data van Wave 2 is verkregen tussen 2006 en 2007 en bedraagt 6091 respondenten. Dit betekent dat 75% van de mensen uit Wave 1 opnieuw bereikt is in Wave 2. Met 9% van de respondenten is het niet gelukt om contact te krijgen en 17% heeft geweigerd nog een keer mee te doen. De respondenten uit Wave 2 zijn niet verdeeld in een hoofdsample en een migranten sample, maar deze groepen zijn samen genomen. Wanneer wordt gekeken naar de representativiteit van de steekproef, zien we dat er nog steeds een ondervertegenwoordiging van mannen in de sample is (7%). Dit is hetzelfde als in wave 1. De ondervertegenwoordiging van de leeftijdscategorie 20-30 is gestegen, omdat de jongste respondenten ouder zijn geworden en er geen nieuwe respondenten toe zijn gevoegd. De middelbare leeftijdsgroepen zijn oververtegenwoordigd. Voor mannen is dit de leeftijdscategorie 45-75 en voor vrouwen 40-60. Wanneer er gekeken wordt naar de samenstelling van huishoudens, zien we een minder sterke overrepresentatie van mannen en vrouwen die alleen wonen in vergelijking met wave 1. De

ondervertegenwoordiging is er echter nog wel, net zoals de ondervertegenwoordiging van mannen en vrouwen die alleen wonen. De getrouwden en de mensen met kinderen zijn in deze sample representatief voor de samenleving.

Voor dit onderzoek wordt er een selectie gemaakt van mensen die in wave 1 aangaven dat ze een relatie hadden, ofwel getrouwd ofwel samenwonend, en in wave 2 weer meegedaan hebben aan het onderzoek. De variabele laat zien dat er in de eerste wave 4338 getrouwden zijn, met en zonder kinderen. Daarnaast zijn er 914 samenwoners. Dit zijn in totaal 5252 respondenten. In wave 2 wordt de vraag gesteld of ze nog steeds samen zijn met de partner uit wave 1.

Als laatste wordt er een selectie gemaakt waarbij alleen respondenten mee worden genomen die op alle variabelen een geldige waarden hebben ingevuld. Dit zorgt er voor dat er een uiteindelijke N overblijft van 3516 respondenten. Van deze 3516 respondenten is 62,3% vrouw en 37,7% man, wat een stijging van het aantal vrouwen betekent vergeleken met de originele dataset (58,1% vrouw en 41,9% man). Dit heeft invloed op de representativiteit van de sample.

Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele die gebruikt wordt om de onderzoeksvraag te beantwoorden is of de respondent gescheiden is of nog samen is met dezelfde partner uit wave 1 (tabel 1). Om tot deze variabele te komen, moet er gekeken worden naar respondenten die in wave 1 nog bij elkaar waren en in wave 2 uit elkaar gegaan zijn. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen getrouwde en samenwonende respondenten, om op die manier de verschillen in oorzaken van de scheiding te onderzoeken. Dit wordt uitgevoerd door de twee databestanden van de twee verschillende waves samen te voegen.

In Wave 1 zal er gebruik gemaakt worden van een variabele die vraagt naar het type relatie van de respondent. Over deze variabele zal meer verteld worden bij de onafhankelijke variabelen. Om erachter te komen of mensen nog steeds bij elkaar zijn in wave 2, wordt er gebruik gemaakt van twee variabelen. De eerste variabele vraagt of de respondent nog samen is met dezelfde partner als in wave 1. De antwoordcategorieën op deze vraag zijn 'ja' of 'nee'. Vervolgens wordt bij de tweede variabele gevraagd hoe de relatie tot zijn einde gekomen is. Bij deze vraag kan de respondent kiezen uit de antwoordcategorieën: 'uit elkaar gegaan/gescheiden' of 'partner is overleden'. Er wordt onderscheid gemaakt tussen deze twee categorieën, omdat er in het tweede geval er geen sprake is van een vrijwillige breuk van de relatie. Voor deze studie is alleen de categorie uit elkaar gegaan/gescheiden belangrijk. Om deze reden worden respondenten van wie de partner is overleden op missing gezet. Door te kijken naar de relatiestatus in wave 1 kan er onderscheid gemaakt worden tussen getrouwde mensen en samenwonenden, wat cruciaal is voor deze studie. Van de 4528 respondenten die antwoord hebben gegeven op de vraag of ze nog samen zijn met hun partner uit wave 1, geven 4163 mensen aan dat ze nog steeds samen zijn en

365 respondenten zijn uit elkaar gegaan. Van deze 365 mensen zijn 57 mensen uit elkaar gegaan vanwege het overlijden van de partner. De resterende 308 respondenten zijn uit elkaar gegaan of gescheiden. Hiervan waren er 139 getrouwd en woonden er 88 samen. Relatief betekent dit dat 3.2% van de nog getrouwden in wave 1 gescheiden is in wave 2. Bij samenwonenden is dit percentage 9.6%. De resterende 81 respondenten die aangeven in wave 2 uit elkaar te zijn gegaan vallen niet onder de categorieën samenwonend of getrouwd, maar woonden bijvoorbeeld nog bij hun ouders.

Onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de type relatie die de respondent heeft, de verbondenheid met de relatie en de mate van traditionaliteit van de respondent (tabel 1).

Relatiestatus

Om inzicht te krijgen in het type relatie van de respondent zal er gekeken worden naar het type huishouden van de respondent. Deze variabele geeft inzicht in de relatiestatus, omdat er gevraagd wordt naar het type huishouden waarin de respondent zich bevindt. De antwoordcategorieën die bij deze variabele horen, zijn: ‘woont bij ouders’, ‘woont alleen’, ‘samenwonend geen kinderen’, ‘getrouwd geen kinderen’, ‘samenwonend wel kinderen’, ‘getrouwd wel kinderen’ en ten slotte ‘alleenstaande ouder’. Door middel van deze variabele kan er onderscheid gemaakt worden in de situatie van de respondent, wat nodig is voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. In dit onderzoek wordt er enkel gekeken naar respondenten die getrouwd zijn of samenwonen. Om deze reden zullen de antwoordcategorieën ‘woont bij ouders’, ‘woont alleen’ en ‘alleenstaande ouder’ niet meegenomen worden in de analyse. De variabele laat zien dat er in de eerste wave 4338 getrouwden zijn, met en zonder kinderen. Daarnaast zijn er 914 samenwonenden.

Verbondenheid

Verbondenheid zou in dit onderzoek moeten bestaan uit twee onderdelen; emotionele verbondenheid en financiële verbondenheid. Echter, de data van de NKPS bevat geen reikende informatie over de financiële verbondenheid van respondenten met hun partner. Om deze reden zal er vanaf nu alleen gekeken worden naar de emotionele verbondenheid van partners. Dit bestaat uit twee aspecten. Allereerst wordt het hebben van kinderen als een emotionele verbintenis gezien. Dit wordt gemeten aan de hand van twee variabelen. Bij de eerste variabele wordt de vraag gesteld of de respondent samen met de huidige partner kinderen heeft gekregen. Bij de tweede variabele wordt gevraagd of de respondent samen met de huidige partner kinderen heeft geadopteerd. Bij beide vragen kan de respondent kiezen uit de antwoordcategorieën: ja, nee of weet niet. Het adopteren van kinderen wordt in dit onderzoek ook gezien als het besluit om samen kinderen te nemen en daarom wordt ook deze variabele meegenomen in de groep. Deze variabele wordt gezien als een emotionele investering, omdat koppels samen besluiten kinderen te krijgen en dit hen

emotioneel aan elkaar bindt. Dit wordt ook vaak als essentiële factor gezien om bij elkaar te blijven. Deze twee variabelen worden samengevoegd in de dummy variabele ‘kinderen’.

Naast het hebben van kinderen met de huidige partner, zal er in dit onderzoek ook gekeken worden naar de frequentie van gezamenlijke activiteiten. Er wordt een schaal gemaakt met het aantal gezamenlijke familiebezoeken, vriendenbezoeken, het aantal gezamenlijke vrienden en de hoeveelheid gezamenlijke hobby's een koppel heeft. Ten eerste worden de variabelen familiebezoek, vriendenbezoek en hobby's gehercodeerd, zodat een grotere waarde op deze variabelen betekent dat er meer sprake is van emotionele verbondenheid. Daarnaast krijgen de antwoordcategorieën ‘bezoekt geen familie’, ‘bezoekt geen vrienden’ en ‘heeft geen vrienden’ de gemiddelde waarde van de variabele. Deze keuze is gemaakt omdat deze antwoordcategorieën niet relevant zijn voor deze studie, maar het op missing zetten van deze waarden verwijdert de respondenten uit het onderzoek. Daarom krijgen zij de gemiddelde waarde, zodat er niets aan de uitkomst van de variabele verandert maar deze mensen toch behouden worden voor de analyse. De variabele gezamenlijke vrienden heeft al de goede volgorde van de antwoordcategorieën.

Om te kijken in hoeverre de factoren van deze vragen met elkaar correleren, wordt er een factoranalyse uitgevoerd. Uit deze factoranalyse blijkt dat er één onderliggende factor is met een eigenvalue van 1,802. Vervolgens wordt er gekeken naar de betrouwbaarheid van deze schaal door middel van een Cronbach's Alpha. Deze betrouwbaarheidsanalyse geeft een uitkomst van $\alpha = .235$. Dit is een erg lage waarde, wat laat zien dat de gecreëerde schaal intern niet erg consistent is. De antwoorden op deze variabelen worden niet in dezelfde richting gegeven. Wanneer we de variabele die gezamenlijke hobby's van koppels meet verwijderen uit de schaal, verhoogt de Cronbach's Alpha naar $\alpha = .616$. Dit is een aanzienlijke stijging van de interne consistentie en laat zien dat de variabele over gezamenlijke hobby's iets anders meet. De vraag die gesteld wordt aan de respondenten is of ze gezamenlijke activiteiten ondernemen. Naast dat het verwijderen van deze variabele de Cronbach's Alpha verhoogt, kan de lage consistentie ook verklaard worden door de interpretatie van de vraag. Respondenten kunnen bijvoorbeeld samen sporten of andere hobby's zien als het ondernemen van gezamenlijke activiteiten, terwijl anderen misschien meer aan een dagje weg denken bij het beantwoorden van de vraag. De overige drie variabelen zijn wat dat betreft iets eenduidiger, dus meer consistent.

Traditionaliteit

Om te onderzoeken in hoeverre een respondent traditionele normen en waarden aanhangt, wordt er ook een schaal geconstrueerd. Er wordt hierbij gekeken naar opvattingen wat betreft familienormen, wat aansluit bij de theorie omtrent traditionaliteit. De variabelen die in deze schaal vallen zijn: ‘Een man en een vrouw mogen ongehuwd samenwonen’, ‘Een vrouw moet stoppen met werken als ze een kind krijgt’, ‘De mening van ouders moet een belangrijke rol spelen bij de keuze van een partner voor hun kind’, ‘Gehuwden met jonge kinderen mogen niet scheiden’, ‘Alleenstaande vrouwen kunnen hun kinderen goed

opvoeden', 'Het is onnatuurlijk als vrouwen in een bedrijf leiding uitoefenen over mannen', 'Het is voor jongens belangrijker dan voor meisjes dat zij later hun eigen inkomen kunnen verdienen', 'Een moeder die werkt, kiest voor zichzelf in plaats van voor het gezin' en 'De taken en verantwoordelijkheden in een relatie kunnen het best verdeeld worden volgens de gewoonten, tradities en regels die altijd hebben gegolden'. Al deze variabelen hebben een antwoordschaal van 1 tot 5, waarbij 1 geldt als 'helemaal mee eens' en 5 geldt als 'helemaal mee oneens'. Alle variabelen worden zo gehercodeerd naar een antwoordschaal waarbij een hogere waarde betekent dat de respondent meer traditioneel is.

Vervolgens wordt er een factoranalyse uitgevoerd om te kijken of de variabelen samen 1 onderliggende variabele heeft. Uit deze factoranalyse blijkt dat er sprake is van één onderliggende factor met een eigenvalue van 3,563. Daarna wordt de betrouwbaarheid van deze schaal gemeten aan de hand van de Cronbach's Alpha. Deze betrouwbaarheidsanalyse laat zien dat er een Cronbach's Alpha is van $\alpha = .806$, wat aangeeft dat de schaal een goede betrouwbaarheid heeft en de variabelen hetzelfde concept meten.

Controlevariabelen

We zullen in onze analyses controleren voor leeftijd, sekse, de duur van de relatie en het opleidingsniveau. De variabelen leeftijd en sekse zijn al goede bestaande variabelen. De variabele leeftijd heeft een range van 18 tot 79 jaar. Bij de variabele sekse betekent 0 dat een respondent man is en 1 dat een respondent vrouw is.

De duur van de relatie van de respondent is gemeten door het jaartal van het begin van de relatie af te trekken van het jaartal waarin het interview heeft plaatsgevonden. Hierbij is één uitschieter gevonden, namelijk een duur van een relatie van 84 jaar. Deze waarde is echter niet mogelijk, omdat de oudste respondent 79 jaar is. Om deze reden hebben we het antwoord 84 op missing gezet.

De variabele opleidingsniveau heeft 10 antwoordcategorieën, Hierbij lopen de antwoordcategorieën op van antwoordcategorie 1, waarbij de respondent de basisschool niet heeft afgemaakt, naar antwoordcategorie 10 waarbij de respondent een master diploma gehaald heeft. Bij deze variabele betekent een hogere waarde dus een hoger opleidingsniveau.

Tabel 1: Beschrijvende statistieken (N = 3516)

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Scheidingskans (ref. = niet scheiden)	0.00	1.00	.0418	
Relatiestatus (ref. = samenwoners)	0.00	1.00	.8379	
Emotionele verbondenheid				
Gezamenlijke activiteiten	3.00	12.00	9.2887	2.18662
Kinderen (ref. = geen kinderen)	0.00	1.00	.7787	
Traditionele opvattingen				
Traditionele opvattingen	9.00	42.00	18.3174	5.31622
Controlevariabelen				
Leeftijd	18	79	46.00	12.880
Sekse (ref. = man)	0.00	1.00	.62	
Duur relatie	0.00	66.00	23.3842	13.96557
Opleidingsniveau	1.00	10.00	6.1635	2.20712

Analytische strategie

Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen, wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van een logistische regressie. De reden voor deze analyse is de dichotome uitkomstmaat: wel of niet gescheiden.

We zijn ons ervan bewust dat de mediators in ons onderzoek geen echte mediators zijn. De variabelen die onze mediators vormen zijn namelijk gemeten in wave 1, op het moment dat respondenten aangeven of ze getrouwd zijn of samen wonen. Op hetzelfde moment is gevraagd naar de emotionele verbondenheid en traditionele opvattingen van de respondent, om deze reden is het niet duidelijk wat de richting van het verband is tussen mediators en relatiestatus. In wave 2 geven de respondenten aan of ze nog steeds samen zijn met hun partner uit wave 1. Toch zullen deze variabele in dit onderzoek als mediators gebruikt worden.

In model 1 wordt gekeken naar de eerste hypothese, waarin we toetsen of de relatiestatus invloed heeft op scheidingskans. In model 2 worden de variabelen gezamenlijke activiteiten en kinderen van de mediator emotionele verbondenheid toegevoegd aan het model. Vervolgens zal in model 3 de mediator traditionele opvattingen toegevoegd worden aan de analyse. Ten slotte zal er in model 4 gekeken worden naar het

effect van beide mediators op het verband tussen relatiestatus en scheidingskans. In alle modellen zal er gecontroleerd worden voor de leeftijd, sekse, duur van de relatie en opleidingsniveau van de respondent.

Bij de interpretatie van de resultaten zal er ook gekeken worden naar de odd's ratio's van de variabelen. De odd's ratio in deze studie geeft de relatieve kans van de betreffende variabele van getrouwen ten opzichte van de relatieve kans van samenwoners. Bij dit getal betekenen waarden onder de één een minder grote kans en waarden boven de één een grotere kans dan de referentiecategorie.

Resultaten

Relatiestatus

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag wordt er allereerst gekeken naar het effect van relatiestatus op scheiding inclusief de controlevariabelen (model 1). De analyse (zie tabel 2) laat zien dat er een significant negatief effect is ($B = -0.80$; $p < .001$; $OR = 0.446$) van relatiestatus op scheiding. Dit betekent dat wanneer een koppel getrouwd is, de kans op scheiding kleiner is dan wanneer een koppel ongehuwd samenwoont. De odd's ratio van 0.446 geeft aan dat de relatieve scheidingskans voor getrouwden 0.446 keer de relatieve scheidingskans voor samenwoners is. Dit betekent dat de scheidingskans groter is voor samenwoners dan voor getrouwden.

Emotionele verbondenheid

Vervolgens wordt er een analyse uitgevoerd waarbij emotionele verbondenheid toegevoegd wordt aan het model, inclusief de controlevariabelen (model 2). Emotionele verbondenheid bestaat uit de twee losse variabelen gezamenlijke activiteiten en kinderen. Het verband tussen relatiestatus en scheiding is negatief significant wanneer de twee items van emotionele verbondenheid worden toegevoegd in het model ($B = -0.727$; $p = .001$; $OR = 0.484$). Er kan gezegd worden dat de relatieve scheidingskans voor getrouwden 0.484 keer de relatieve scheidingskans voor samenwoners is, wat betekent dat de scheidingskans voor samenwoners groter is dan voor getrouwden.

Het hebben van gezamenlijke activiteiten heeft een significant negatief effect op scheidingskans ($B = -0.139$; $p < .001$; $OR = 0.870$), wat betekent dat een afname van gezamenlijke activiteiten zorgt voor een toename in scheidingskans. Bij elke toename van gezamenlijke activiteiten is de relatieve scheidingskans 0.870 keer de relatieve scheidingskans van wanneer gezamenlijke activiteiten niet zou stijgen. Dit laat zien dat een toename van gezamenlijke activiteiten de kans op scheiden doet afnemen.

De resultaten in tabel 2 laten zien dat het hebben van kinderen geen significant effect heeft op scheidingskans. Dit is niet in lijn met de verwachtingen van dit onderzoek, want kinderen wordt gezien als een emotionele investering. Een verklaring zou kunnen zijn dat het effect van het hebben van kinderen verdwijnt door de variabele duur relatie, omdat deze variabele grote invloed heeft op het wel of niet hebben van kinderen. Om deze reden is er een bivariate correlatie tussen de variabelen kinderen en duur relatie uitgevoerd. Deze correlatie laat zien dat deze twee variabelen sterk met elkaar gecorreleerd zijn ($P = 0.439$, $p < .001$), wat het verdwijnen van het effect van kinderen op scheidingskans kan verklaren.

Traditionaliteit

Vervolgens wordt er gekeken naar de invloed van traditionele opvatting op het verband tussen relatiestatus en scheidingskans (model 3). De resultaten laten zien dat het effect van relatiestatus op scheidingskans

inclusief de mediator traditionele opvattingen negatief en significant is ($B = -0.727$; $p < .001$; $OR = 0.478$). De relatieve scheidingskans van getrouwden is 0.478 keer de relatieve scheidingskans van samenwoners.

Het hebben van traditionele opvattingen heeft een negatief significant effect op scheidingskans ($B = -0.048$; $p = .014$; $OR = 0.953$). Bij elke toename van traditionaliteit door het aanhangen van een extra traditionele opvatting is de relatieve scheidingskans 0.953 keer de relatieve scheidingskans van wanneer de mate van traditionaliteit niet zou stijgen. Dit betekent dat een hogere mate van traditionaliteit leidt tot een kleinere scheidingskans.

Emotionele verbondenheid en traditionaliteit

Ten slotte wordt er een logistische regressieanalyse uitgevoerd met beide mediators emotionele verbondenheid en traditionele opvattingen, zodat er gekeken kan worden hoeveel deze variabelen samen mediëren of dat er eventueel een overlap is in mediërende effecten (model 4). De resultaten laten zien dat er een gedeelte van het effect van relatiestatus op scheiding wordt verklaard door deze variabelen, omdat er met een toevoeging van de mediators een kleiner effect wordt gevonden van relatiestatus op scheiding ($B = -0.662$; $p < .002$; $OR = 0.516$). Er is echter nog steeds een effect zichtbaar tussen relatiestatus en scheidingskans, wat betekent dat niet het hele effect van relatiestatus op scheidingskans verklaard wordt door emotionele verbondenheid en traditionaliteit. De odd's ratio is gedaald van 0.446 in model 1 naar 0.516 in model 4. Dit betekent dat de relatieve scheidingskans voor getrouwden 0.516 keer de relatieve scheidingskans voor samenwoners is. De odd's ratio is dus minder sterk geworden, wat ook verklaard kan worden door de toevoeging van de mediators.

Controlevariabelen

Wanneer er wordt gekeken naar de toevoeging van controlevariabelen aan alle modellen, valt op dat de variabele duur van de relatie altijd significant is, en dat opleidingsniveau significant wordt wanneer de mediators emotionele verbondenheid en traditionele opvattingen toegevoegd worden. Daarnaast verdwijnt de significantie van sekse wanneer de mediators toegevoegd worden.

Bovendien valt op dat de controlevariabele leeftijd bij geen enkel model een significant effect heeft. Dit leidde tot het vermoeden dat leeftijd wellicht niet-lineair is. Om dit te toetsen zijn er 'achter de schermen' voor verschillende leeftijdscategorieën dummy variabelen gemaakt, wat inzicht geeft in de vorm van de variabele. Een analyse met de variabelen relatiestatus, scheidingskans, emotionele verbondenheid, traditionaliteit, de overige controlevariabelen en de dummy's van leeftijd geeft aan dat de variabele leeftijd inderdaad niet-lineair is. Dit kan het niet-significante effect van deze variabele verklaren.

Tabel 2: Logistische regressie van relatiestatus, emotionele verbondenheid en traditionaliteit op scheidingskans (N = 3516)

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4		
	Relatiestatus			Emotionele verbondenheid			Traditionele opvattingen			Emotionele verbondenheid en traditionele opvattingen		
Onafhankelijke variabelen	B	S.E.	O.R.	B	S.E.	O.R.	B	S.E.	O.R.	B	S.E.	O.R.
Relatiestatus (ref. = samenwoners)	-.807 **	.199	.446	-.727 **	.217	.484	-.727 **	.217	.478	-.662 **	.219	.516
Gezamenlijke activiteiten				-.139 **	.040	.870				-.139 **	.040	.871
Kinderen (ref. = geen kinderen)				-.130	.226	.878				-.122	.225	.885
Traditionele opvattingen							-.048 *	.020	.953	-.048 *	.020	.953
Controlevariabelen												
Leeftijd	.016	.010	1.016	.013	.010	1.013	.016	.010	1.016	.013	.010	1.013
Sekse (ref. = man)	.402 *	.197	1.494	.248	.202	1.281	.309	.201	1.362	.155	.206	1.168
Duur relatie	-.074 **	.042	.929	-.068 **	.013	.934	-.072 **	.012	1.930	-.067 **	.013	.935
Opleidingsniveau	-.072	.042	.930	-.091 **	.042	.913	-.104 *	.044	.901	-.123 **	.044	.884
Constante	-.933	.569	.393	.470	.689	1.600	.015	.686	1.015	.749	.771	2.114
R2 (Nagelkerke)	.131			.142			.136			.148		

* p < .05 ** p < .01

Conclusie & Discussie

Tegenwoordig geven stellen hun relatie en gezin in toenemende mate een andere vorm. Zo is het aantal huwelijkssluitingen sinds 1990 bijna gehalveerd en het aantal samenwoners de afgelopen tien jaar verdubbeld (CBS, 2015a). Er zijn al onderzoeken gedaan naar de (negatieve) gevolgen van scheiding. Deze onderzoeken laten zien dat er voor stellen zowel emotioneel als financieel veel verandert na een scheiding (De Graaf & Kalmijn, 2006). Bovendien ondervinden eventuele kinderen ook negatieve gevolgen van een scheiding. Zo stijgt de kans op risicogedrag en depressiviteit onder jongeren met gescheiden ouders (De Graaf & Kalmijn, 2006). Daarnaast zijn er enkele onderzoeken geweest naar oorzaken van scheiding. Deze onderzoeken hebben zich echter met name gericht op macro-verschijnselen in eerdere jaren, zoals de onafhankelijkheid van de vrouw en toenemende secularisering (Cherlin, 2004). Deze studie heeft zich gericht op een nog niet belichte kant van scheiding, namelijk mogelijke verklaringen voor verschillen in oorzaken van scheiding op het gebied van relatiestatus. Er is weinig tot geen onderzoek gedaan naar het verschil van trouwen naar enkel samenwonen, terwijl de groep samenwoners in de samenleving alleen maar groter wordt (Brown & Booth, 1996). Dit maakt het interessant om deze verschuiving te onderzoeken. Bij relatiestatus wordt er in deze studie onderscheid gemaakt tussen samenwoners en getrouwen. De onderzoeksvraag van deze scriptie luidt dan ook: *Kunnen de verschillen in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwen verklaard worden aan de hand van emotionele verbondenheid en traditionaliteit?* Om antwoord te geven op deze onderzoeksvraag, is er gebruik gemaakt van data van de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS). Aan de hand van een logistische regressie zijn er vervolgens analyses uitgevoerd om uiteindelijk tot resultaten voor deze vraag te komen.

Met behulp van de ruiltheorie, de economische theorie van investeringen in relatiekapitaal en de specialisatiehypothese wordt er tot drie verwachtingen gekomen. De ruiltheorie van Homans (1958) houdt in dat mensen in een relatie zowel ontvangen als geven. Indien een persoon veel ontvangt, zal diegene zich genooddaakt voelen om ook veel te geven, waardoor er een balans ontstaat. Een hoge balans zorgt ervoor dat de scheidingskans afneemt, omdat er meer te verliezen is wanneer een koppel uit elkaar gaat. De theorie van investeringen in relatiekapitaal stelt dat koppels die zich minder verbonden voelen tot hun relatie, sneller uit elkaar zullen gaan, omdat zij minder te verliezen hebben dan mensen die zich sterker verbonden voelen tot hun relatie (Kamp Dush, 2013). Ten slotte wordt er vanuit de specialisatiehypothese verwacht dat stellen die meer traditionele normen en waarden aanhangen, er ook een meer traditioneel huishoudtype op nahouden (Kalmijn, et al., 2001). Een traditioneel huishoudtype wordt gekenmerkt door specialisatie in taken, waarbij degene die het meest productief is op het gebied van betaalde arbeid zich hierin zal specialiseren en degene die het meest productief is op het gebied van zorg voor het huishouden en voor de kinderen zich hierin zal specialiseren. In de praktijk zal de man zich vaak richten op betaalde arbeid en de vrouw op de zorgende taak. Specialisatie binnen een huishouden zorgt ervoor dat er toename

is van wederzijdse afhankelijkheid in een relatie. Deze wederzijdse afhankelijk zorgt ervoor dat een koppel meer te verliezen heeft wanneer zij uit elkaar gaan. Dit zorgt ervoor dat de scheidingskans kleiner wordt. Het aanhangen van traditionele opvattingen zorgt er dus via een gespecialiseerd huishouden voor dat de scheidingskans kleiner wordt.

Allereerst wordt verwacht dat scheidingskans voor samenwoners lager is dan voor getrouwen. Dit is te verklaren aan de hand van de ruiltheorie, waarbij wordt verwacht dat getrouwen meer ontvangen en geven in hun relatie dan samenwoners, omdat zij een betere relatiekwaliteit ervaren. Hierdoor wordt de balans in een relatie hoger en is er meer te verliezen is wanneer een koppel uit elkaar gaat, wat resulteert in een kleinere scheidingskans voor getrouwen dan voor samenwoners (Homans, 1958). Voor deze verwachting wordt ondersteuning gevonden, wat betekent dat de scheidingskans voor samenwoners groter is dan voor getrouwen. Om hier meer inzicht in te krijgen, richten de tweede en derde hypothese zich meer op verklaringen voor dit verschil in scheidingskans.

De tweede verwachting in deze studie is dat het effect van relatiestatus op scheidingskans kleiner wordt indien er rekening wordt gehouden met verschillen in verbondenheid. Dit wordt verwacht aan de hand van de economische theorie van investeringen in relatiekapitaal. Emotionele verbondenheid wordt in deze studie gemeten door te kijken naar de mate van het ondernemen van gezamenlijke activiteiten en van een stel en door het wel of niet hebben van kinderen. Volgens de theorie ervaart een stel meer verbondenheid met een relatie, wanneer zij meer investeringen in deze relatie hebben gedaan. Dit zorgt ervoor dat een stel meer te verliezen heeft wanneer zij uit elkaar gaan, wat de scheidingskans kleiner maakt. Aan de hand van voorgaande onderzoeken (Kamp Dush, 2013; Giesen & Kalmijn, 1997) wordt verwacht dat getrouwen meer investeringen doen in hun relatie dan samenwoners. Bovendien wordt er uitgegaan van het feit dat getrouwen vaker kinderen hebben (Manning & Brown, 2006), wat zorgt voor een toename in emotionele verbondenheid. Deze grotere emotionele verbondenheid voor getrouwen dan voor samenwoners zorgt ervoor dat er wordt verwacht dat getrouwen een kleinere scheidingskans hebben dan samenwoners, wat een deel van het verschil in scheidingskans verklaart. Ook voor deze hypothese wordt ondersteuning gevonden. Er wordt echter wel onderscheid gevonden tussen het ondernemen van gezamenlijke activiteiten en het hebben van kinderen. Gezamenlijke activiteiten heeft een negatief verband met scheidingskans, wat betekent dat een toename in gezamenlijke activiteiten zorgt voor een afname in scheidingskans. Opvallend is echter dat het hebben van kinderen geen verband heeft met scheidingskans. Uit verdere inspectie van de controlevariabele over de duur van de relatie en de variabele over het hebben van kinderen blijkt dat er een sterk verband is tussen deze twee variabelen. Dit kan verklaren waarom er geen verband wordt gevonden tussen het hebben van kinderen en scheidingskans. Kinderen zullen namelijk met name voorkomen bij stellen die al langere tijd een relatie hebben.

Ten derde wordt verwacht dat het effect van relatiestatus op scheidingskans kleiner wordt indien er rekening wordt gehouden met verschillen in traditionaliteit. Met behulp van de specialisatiehypothese komt naar voren dat mensen die meer traditionele opvattingen aanhangen, over het algemeen een meer gespecialiseerde huishoudvorm aanhouden, wat zorgt voor een toename in wederzijdse afhankelijkheid (Kalmijn, et al., 2001). Dit zorgt ervoor dat een stel meer te verliezen heeft indien zij gaan scheiden, waardoor de scheidingskans kleiner wordt. Voorgaand onderzoek laat zien dat samenwoners over het algemeen meer liberale normen en waarden aanhangen dan getrouwen (Axinn en Thornton, 1992), waardoor zij in mindere mate een gespecialiseerd huishouden zullen aanhouden. Dit zorgt voor minder wederzijdse afhankelijkheid en een toename in scheidingskans. Om deze reden wordt verwacht dat de mate van traditionaliteit een verklaring is voor verschil in scheidingskans. Voor deze laatste hypothese wordt ook ondersteuning gevonden.

De resultaten van deze studie laten zien dat scheidingskans voor getrouwen kleiner is dan voor samenwoners. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door emotionele verbondenheid en traditionaliteit. Er kan aangenomen worden dat getrouwen in grotere mate emotionele verbondenheid ervaren en in meerdere mate traditionele opvattingen aanhangen. De resultaten in deze studie komen dus overeen met wat er theoretisch werd verwacht. De onderzoeksvraag kan als volgt beantwoord worden: het verschil in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwen kan gedeeltelijk verklaard worden aan de hand van emotionele verbondenheid en traditionaliteit. Er blijft echter een effect bestaan van relatiestatus op scheidingskans. Dit overgebleven effect zou onder andere verklaard kunnen worden door het ontbreken van financiële investeringen in de analyse. Door het missen van variabelen op het gebied van financiële investeringen in de data kon deze mediator niet meegenomen worden in deze studie. Onderzoek van Kenney (2004) heeft echter uitgewezen dat samenwoners hun inkomen minder vaak delen dan getrouwen, wat zorgt voor minder verbondenheid met de relatie en dus een grotere kans op scheiding. Uitgaand van eerder onderzoek zou financiële verbondenheid dus ook zorgen voor een lagere scheidingskans. Waarbij getrouwen vaker financieel investeren in elkaar dan samenwoners, zou dit een extra verklaring kunnen zijn voor een lagere scheidingskans van getrouwen. Wanneer er na de toevoeging van financiële verbondenheid nog een effect over zou blijven van relatiestatus op scheidingskans, zou er gesteld kunnen worden dat er nog andere verklaringen zijn voor een grotere scheidingskans voor samenwoners. Opvallend aan de resultaten in deze studie is dat de mediators emotionele verbondenheid en traditionaliteit met name betrekking hebben op persoonlijke attitudes van mensen. Zowel de mate van emotionele verbondenheid als de mate van het aanhangen van traditionele opvattingen zijn erg individueel bepaald. Dit kan betekenen dat het overgebleven effect van relatiestatus op scheidingskans toegeschreven kan worden aan omgevingsfactoren. Er zou hierbij onderscheid gemaakt kunnen worden in factoren vanuit de sociale omgeving en factoren vanuit de institutionele omgeving. De sociale omgeving van een individu zou invloed kunnen hebben op scheidingskans, omdat de sociale omgeving grote invloed kan hebben op de normen en waarden die een respondent aanhangt omtrent

scheiding. Wanneer de sociale omgeving negatief aankijkt tegen scheiding, is de kans groter dat een individu deze waarden en normen ook aanhangt. Bovendien zal de stap om te gaan scheiden dan groter worden. De institutionele omgeving van een individu zal met name invloed hebben op de gemakkelijker van scheiden. Het is mogelijk dat er in een land beleid wordt gevoerd dat het scheiden bemoeilijkt, bijvoorbeeld door het niet mogelijk maken van het aanvragen van een scheiding voor vrouwen. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat getrouwden minder snel uit elkaar gaan. Ten slotte zou het zo kunnen zijn dat er altijd een effect zal blijven bestaan van relatiestatus op scheidingskans. Dit effect zou verklaard kunnen worden door het feit dat het voor getrouwden over het algemeen meer moeite zal kosten om uit elkaar te gaan. Door het regelen van een scheiding, de notarisbezoeken en de bijbehorende kosten, die in mindere mate tot niet aanwezig zijn bij samenwoners, is het beëindigen van een relatie voor getrouwden moeilijker en duurder dan voor samenwoners. Om deze reden kan er verwacht worden dat er altijd een effect zal blijven bestaan van relatiestatus op scheidingskans.

Wanneer er wordt gekeken naar de controlevariabelen, wordt er voor de meeste controlevariabelen een verband gevonden. Er wordt echter geen verband gevonden tussen leeftijd en scheidingskans. Nadere inspectie van deze variabele met behulp van leeftijdscohorten laat zien dat deze variabele niet-lineair is, wat zorgt voor het ontbreken van een verband. De uitkomst laat zien dat de scheidingskans op middelbare leeftijd (36-50 jaar) het kleinste is. De jaren hiervoor en hierna hebben een grotere scheidingskans. Deze uitkomst zou verklaard kunnen worden door het feit dat er in dit leeftijdscohort sprake is van serieuze relatievorming. Dit is de leeftijd waarop stellen zullen gaan besluiten of ze al dan niet gaan trouwen en kinderen willen. Op jongere leeftijd is dit nog niet van belang. Bovendien kan het zijn dat op latere leeftijd stellen erachter zijn gekomen dat ze toch niet zo goed bij elkaar passen als er in eerste instantie gedacht werd, waardoor er alsnog sprake is van een scheiding.

Deze studie heeft nieuwe waardevolle informatie voortgebracht op het gebied van oorzaken van scheiding. Zo is er meer inzicht gekomen in enkele verklaringen voor verschillen in scheidingskans tussen samenwoners en getrouwden. Onder andere emotionele verbondenheid van een stel en de mate van traditionaliteit zijn verklaringen voor verschillen in scheidingskans tussen getrouwden en samenwoners. Ondanks dat de resultaten overeen zijn gekomen met wat er op voorhand theoretisch verwacht werd, zijn er wat beperkingen te noemen omtrent deze studie. Ten eerste worden de mediators emotionele verbondenheid en traditionaliteit gemeten op hetzelfde moment als de relatiestatus van de respondent. Dit zorgt ervoor dat deze twee variabelen in deze studie niet echt mediators zijn, omdat er niet gemeten is of de opvattingen van de respondent zijn veranderd naarmate de relatiestatus vorderde. Voor vervolgonderzoek zou het dus wenselijk zijn om in het bezit te zijn van longitudinale data. Met behulp van zulke data kan er namelijk gekeken worden naar de mate van verandering op zowel het gebied van emotionele verbondenheid als op het gebied van traditionele opvattingen. Op deze manier zou er beter inzicht kunnen komen in de mogelijke invloed van relatiestatus op deze mediators.

Een tweede beperking heeft betrekking op de mediator traditionaliteit. In deze studie wordt deze variabele gebruikt als een mediator voor een verklaring voor de scheidingskans van stellen. Echter, deze variabele kan ook invloed hebben op de variabele relatiestatus. Het is namelijk mogelijk dat stellen er juist voor kiezen om te gaan trouwen, omdat ze traditionele opvattingen aanhangen. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat traditionaliteit invloed heeft op relatiestatus, in plaats van dat het aanhangen van traditionele opvattingen een gevolg is van een bepaalde relatiestatus.

Een derde beperking die invloed heeft op de relatiestatus van de respondent heeft betrekking op de status samenwonen. In de data van de NKPS wordt er niet gekeken naar de relatieverwachtingen van de respondent. Om deze reden is het mogelijk dat er samenwoners worden meegenomen in de analyse die in een stadium zitten vóór een huwelijk. Deze respondenten vallen op het moment van deze analyse dus onder de categorie samenwoners, terwijl ze uiteindelijk misschien wel onder getrouwen vallen. Dit kan invloed hebben op de uitkomsten van de respondent op het gebied van emotionele verbondenheid en traditionaliteit, omdat de uitkomsten van deze respondenten vallen onder de uitkomsten van samenwoners, terwijl hun relatie misschien wel meer de vorm heeft of zal krijgen van getrouwen. Daarnaast wordt er niet gekeken naar de vorm van samenwonen van respondenten. Het is namelijk mogelijk dat er samenwoners zijn, die wel een geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract hebben. Deze respondenten vallen op dit moment onder samenwoners, terwijl zij eigenlijk hetzelfde contract zijn aangegaan als getrouwde stellen. Dit kan invloed hebben op de resultaten van dit onderzoek, omdat het mogelijk is dat de scheidingskans van samenwoners met een samenlevingscontract kleiner is dan de scheidingskans voor samenwoners die niets geregistreerd hebben. In vervolgonderzoek kan het wenselijk zijn om te vragen naar de verwachtingen van de relatie van de respondent, wat ervoor zorgt dat stellen die samenwonen voorafgaand aan het huwelijk en samenwoners die in het bezit zijn van een samenlevingscontract of geregistreerd partnerschap niet mee worden genomen in de analyse of in een andere groep worden ingedeeld gedurende de analyse.

Een vierde en laatste beperking van dit onderzoek is dat er niet wordt gekeken naar de kwaliteit van een relatie. Er wordt enkel gekeken naar de mensen die gescheiden zijn of nog samen zijn. Een resultaat in dit onderzoek is dat de scheidingskans voor getrouwen kleiner is dan de scheidingskans voor samenwoners. Het kan echter zo zijn dat er getrouwen stellen zijn meegenomen in de analyse die wel graag uit elkaar zouden willen, of zich in een hele slechte relatie bevinden, maar door de aanwezigheid van kinderen of het gebrek aan geld bij elkaar blijven. Ook deze stellen kunnen zorgen voor een vertekend beeld bij de resultaten van de analyse, omdat de bereidheid om te scheiden onder getrouwen misschien wel groter is dan in dit onderzoek wordt laten zien. Bovendien is de reden van scheiding onbekend. Indien dit aanwezig was, zou er meer gezegd kunnen worden over eventuele oorzaken van scheiding. Voor vervolgonderzoek

zou het dus wenselijk zijn om hierachter te komen, om zowel de kwaliteit van een relatie te kunnen bepalen, om op die manier nog meer inzicht te krijgen in verschillende oorzaken van een scheiding.

Deze studie kan op verschillende manieren in gebruik worden genomen door beleidsmakers. Het is inmiddels duidelijk dat samenwoners een grotere scheidingskans hebben dan getrouwden. Dit kan deels verklaard worden door emotionele verbondenheid en traditionaliteit. De negatieve gevolgen van scheiding zijn echter ook duidelijk. Zowel emotioneel als financieel zorgt een scheiding in eerste instantie voor achteruitgang in welzijn voor beide partners en eventuele kinderen. Bovendien zorgen gebroken gezinnen voor een afname van sociale cohesie in de samenleving, omdat het instituut 'gezin' weg valt. Daarnaast zorgt de verschuiving van trouwen naar enkel samenwonen voor ongelijkheid tussen deze twee groepen, met name door de (financiële) regelingen die getrouwden mensen dankzij het huwelijk wel getroffen hebben, terwijl deze regelingen bij samenwoners kunnen ontbreken. Om ervoor te zorgen dat de sociale cohesie op peil blijft en de ongelijkheid binnen de samenleving zal afnemen, kunnen beleidsmakers dit onderzoek gebruiken om bijvoorbeeld het concept 'samenlevingscontract' te stimuleren in de samenleving. Zo'n contract voor samenwoners zou ervoor kunnen zorgen dat het institutionele omgevingseffect van relatiestatus op scheidingskans kleiner wordt. Het zal dan namelijk voor samenwoners ook moeilijker worden en geld kosten om uit elkaar te gaan. Bovendien zorgt zo'n contract ervoor dat er (financiële) regelingen zijn getroffen indien zich er een scheiding voordoet, wat de ongelijkheid tussen samenwoners en getrouwden zal laten afnemen. Op deze manier zullen alleen nog individuele kenmerken en sociale omgevingsfactoren invloed kunnen hebben op scheidingskans. Deze twee verklaringen kunnen echter niet door middel van beleid aangepast worden. Persoonlijke voorkeuren en sociale omgeving van mensen zijn namelijk beleidsterreinen waar geen invloed op uitgeoefend kan worden. Enkel beleid op het gebied van samenlevingscontracten zou er dus voor kunnen zorgen dat de scheidingskans van samenwoners kleiner wordt en dichterbij de scheidingskans voor getrouwden komt te liggen. Hoe kleiner de scheidingskans voor allebei de soorten relatiestatus, hoe minder scheidingen er uiteindelijk zullen zijn in de samenleving, wat naar verwachting zowel de ongelijkheid als sociale cohesie in een samenleving ten goede komt.

Literatuurlijst

- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P. R. (2014). The Consequences of Divorce for Adults and Children: An Update. *Društvena istraživanja-Časopis za opća društvena pitanja*, (1), 5-24.
- Amato, P.R. & DeBoer, D.D. (2001). The Transmission of Marital Instability Across Generations: Relationship Skills or Commitment to Marriage? *Journal of Marriage and Family*, 63 (4), 1038-1051.
- Axinn, W.G. & Thornton, A (1992). The relationship between cohabitation and divorce: selectivity or causal influence? *Demography*, 29 (3) 357-374.
- Becker, G. S., Landes, E. M., Michael, R. T. (1977). An Economic Analysis of Marital Instability. *Journal of Political Economy*, 85 (6), 1141 – 1187.
- Brines, J., Joyner K. (1999). The ties that bind: principles of cohesion in cohabitation and marriage. *American Sociological review*, 64 (3), 333-355.
- Brown, S. L., & Booth, A. (1996). Cohabitation versus marriage: A comparison of relationship quality. *Journal of Marriage and the Family*, 668-678.
- Bumpass, L. L., Sweet, J.A. & Cherlin, A. (1991). The Role of Cohabitation in Declining Rates of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 53 (4), 913-927.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2015a). Huwen en partnerschapsregistraties; kerncijfers. Geraadpleegd op 4 maart 2016.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2015b). Kerkelijk gezindte en kerkbezoek. Geraadpleegd op 4 maart 2016.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2015c). Meer werkende vrouwen. Geraadpleegd op 10 mei 2016.
- Cherlin, A.J. (2004). The deinstitutionalization of american marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66 (4), 848 - 861.

Dronkers, J. (2002). Bestaat er een samenhang tussen echtscheiding en intelligentie? *Mens en Maatschappij*, 77, 25-42.

Felling, A. (2004). Het proces van individualisering in Nederland: een kwarteeuw sociaal-culturele ontwikkeling. *Theoretische verwachting van het proces van individualisering in Nederland. 1979 – 2000*. Nijmegen: Janssen Print.

Felling, A., Peters, J. & Scheepers, P. (2000). *Individualisering in Nederland aan het eind van de twintigste eeuw*. Assen: Van Gorcum.

Giesen, D., Kalmijn, M. (1997). Samen of apart bankieren? Een onderzoek naar het geldbeheer van gehuwd en ongehuwd samenwonende paren. *Mens en Maatschappij*, 72 (1), 21-39

Graaf, P. M. de & Kalmijn, M. (2006). Divorce motives in a period of rising divorce. *Journal of Family issues*. 27 (4), 483-505.

Hak, D. H. (1995). Over secularisering, ontkerkelijking en individualisering. *Sociologische Gids*, 2, 124 - 139.

Homans, G.C. (1958). Social behavior as Exchange. *American Journal of Sociology*. 63 (6), 597 - 606.

Janssen, J.P.G., Poortman, A.R., Graaf, P.M. de & Kalmijn, M. (1998). De instabiliteit van huwelijken en samenwoonrelaties in Nederland. *Mens en Maatschappij*, 73 (1).

Kalmijn, M., de Graaf, P., Broese van Groenou, M. I., & Dykstra, P. (2001). Oorzaken en gevolgen van echtscheiding.

Kalmijn, M., De Graaf, P. M., & Poortman, A. (2001). Werk en echtscheiding: de interactie van economische en culturele invloeden. *Sociale wetenschappen*, 44(2), 34-52.

Kamp Dush, C. M. (2013). Marital and cohabitation dissolution and parental depressive symptoms in fragile families. *Journal of Marriage and Family*, 75(1), 91-109.

Kenney, C. (2004). Cohabiting couple, filing jointly? resource pooling and US poverty policies. *Family Relations*, 53(2), 237-247.

- Latten, J. (2004). Trends in samenwonen en trouwen. Centraal Bureau voor de statistiek. Geraadpleegd op 18-02-2016.
- Manning, W. D., Brown, S. (2006). Children's economic well-being in married and cohabiting parent families. *Journal of Marriage and Family*, 68 (2). 345 - 362.
- McLeod, D.J. (1991). Childhood Parental Loss and Adult Depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 32 (3), 205-220.
- Mulder, C., & Gunnoe, M. L. (1999). College students' attitudes toward divorce based on gender, parental divorce, and parental relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 31(1-2), 179-189.
- Netherlands Kinship Panel Study (NKPS) (Merz, Dykstra, Hogerbrugge, Komter, Liefbroer, & Mulder, 2012
- Soons, J. P. M. (2007). En ze leefden nog lang en gelukkig. *Demos*, 23 (4), 4-6.
- Stanley, S.M., Whitton, S.W. and Markman, H.J. (2004). Maybe I do. Interpersonal Commitment and Premarital or Nonmarital Cohabitation. *Journal of Family Issues*, 25, 496 - 519.
- Wolfinger, N. H. (2003). Family structure homogamy: The effects of parental divorce on partner selection and marital stability. *Social Science Research*, 32(1), 80-97.
- Wu, Z. and Schimmele, C.M. (2005). Repartnering after First Union Disruption. *Journal of Marriage and Family*, 67, 27-36.